

Ogledala Lune

Predrag Popović

Saša Rakezić

Goran Tarlać

Izdavač: Društvo ljubitelja popularne kulture
Beograd, 2017.

Za izdavača: Goran Tarlać

Dizajn korica: Olja Mandić / Uroš Vuković,
foto: Predrag Popović

Dizajn i prelom: Uroš Vuković

Izbor fotografija: Goranka Matić

Obrada fotografija: Vladimir Popović

Autori fotografija: Dragan Gojić, Goranka Matić,
Matilda Ruljec, Predrag Popović, Robert Šoko,
Slobodan Antić, Stanislav Milojković, Vladimir Radojičić,
Violeta Mitrušić, Zoran Jovanović, Muzej savremene
umetnosti Vojvodine i privatne arhive.

Lektura i korektura: Nataša Ivanović

Tiraž: 600

Štamparija: Alta Nova, Beograd

www.dljpk.com/ogledalalune

Osim onih čija se imena pojavljuju u knjizi, nesebičnu pomoć u njenom nastanku su nam pružili i prijatelji: Boris Bele, Boris Mladenović, Brankica Drašković, Dušanka Kastel, Đulija Kaluči, Ivan Marinković, Nebojša Milenković, Momčilo Rajin (dobri duh), Marin Rosić, Nebojša Marić, Radoman Kanjevac, Robert Klajn, Slaviša Lekić, Slađana Popović, Srđan Popović, Vojislav Depalov...
Hvala im svima!

© Sva prava su zadržana. Nijedan deo rukopisa ne sme biti reprodukovan ni na koji način bez prethodnog izričitog odobrenja izdavača. Izuzetak su novinari koji mogu koristiti izvode i citate u svojim prikazima i recenzijama.

ISBN: 978-86- 906707-1-0

Noćni dani – predgovor 5

Luna & Novi Sad – hronologija događaja 8

Foto – nekad 30

Slobodan Tišma 48 ●

Vladimir Kopicl 122 | Miroslav Jokić 125

Predrag Vranešević 128 | Vitomir Simurdić 130

Zoran Bulatović Bale 132 ●

Nenad Čanak 190 | Dragan Gojković Goja 193

Dragan Kremer 194 | Marinko Vukmanović Mare 199

Milena Bulatović Šijački 204

Vrtlog reči – tekstovi pesama 206

Ivan Fece Firči 214 ○

Vladislav Bajac 266 | Marko Breclj 268

Saša Habić 269 | Đorđe Petrović 270

Zoran Prodanović Prlja 272

Jasmina Mitrušić Mina 274 ●

Dragan Ambrozić 322 | Petar Janjatović 335

Ljubomir Pejić 326 | Nikola Vranjković 327

Aleksandar Žikić 329

Foto – danas 332

Let ptica iz kataloga – press release 350

Stripovi – A. Zograf & Wostok 358

Autori 376

Luna

NOVI SAD

Noćni dani

Imao sam neverovatnu sreću da je moj rad na stripu ponekad bio prečica da sretnem neke od ljudi koje sam kao klinac smatrao ličnim idolima. Među njima je i Džonatan Ričman, za koga je poznato da je kao mlad oduševljeno pratio rad grupe The Velvet Underground.

Šta ti je život! Kao mladač pobožno sam analizirao svaki njegov stih, a zatim došao u priliku da ga sretnem, čak da postanemo prijatelji. Nisam mogao da izdržim da ga ne pitam kako su zapravo izgledali/zvučali koncerti Velvet. Na moje čuđenje, rekao je da to nisu bili koncerti. Bar to niko tada nije zvao tim imenom. Pa kako se to onda zvalo?! Upotrebio je englesku reč „show“, objasnivši da su Velvet dolazili jednom mesečno u klub u njegovom rodnom Bostonu, gde su svirali pred manje-više regularnom publikom, koja je tu uglavnom dolazila da bi plesala.

Dakle, to nisu bili ljubitelji art-roka ili čega već, iako je i takvih bilo, nego mladarija koja je đuskala kogod da je bio na gitarama... Tad mi je postalo jasno da bi za te nastupe bila prigodna naša reč „igranka“. Ej, neuporedivi Velvet Underground svirao je na igrankama! Prošle su godine, pa i decenije dok publika nije postavila Velvet Underground u neki drugi kontekst, i dok – he he! – nisu počeli da slušaju njihove ploče. A sve se to desilo kad grupa više nije postojala.

Zašto sam se toga setio? Iako Novi Sad 80-ih nije isto što i Njujork 60-ih i iako je poetika Velvet nešto drugo od poetike Lune – sličnost Velvet i Lune je u tome što je protokom vremena njihovo delo dobijalo novu snagu.

U univerzumu koji nastanjujemo nekakav zločesti demijurg je udesio da tek naknadno shvatamo uzbudljivost momenata koje proživljavamo. Dok nam se život odvija pred očima, najčešće sve izgleda nekako banalno, brutalno svakodnevno, u najboljem slučaju kao neka navrat-nanos projekcija. Povremeno osećamo zanos, oduševljenje i svašta nešto, ali tek kad se odmaknemo, dakle s vremenske distance, počne u glavi da nam se razbistrava. I kao da vidimo i razumemo nekako jasnije. S druge strane, to je razlog i brojnih mistifikacija, preuveličavanja i lovačkih priča – iz daljine, kad vreme prođe, može se desiti da nam sve izgleda kao bajka, a da pojedini detalji narastu do mitskih proporcija. Izazov je osvrnuti se na vreme koje je prošlo, i osvetliti ga na način koji je dovoljno objektivan, ali omogućava dublje uvide. Složićemo se da ta vrsta introspekcije naročito nedostaje našoj popularnoj kulturi. I posebno

1. FOLKLORNA
2. SPORI METROPOLIS
3. AMAZONIA
4. TAPIR
5. MUZIKA
6. SKERCO
7. NESTVARNE STVARI
8. BELOPLATNA
9. JULICA
10. VILA
11. METROPOLIS BRZI
12. INTIMA
13. LAMBO
14. LUNA
15. PENDŽERS

6

kad su u pitanju grupe kao što je Luna, koje su u jednom momentu zasijale na našoj sceni, i zatim – iako ih je primetio tek relativno mali broj poštovalaca – iščezle, dok je njihova posebnost sve više dolazila do izražaja kako je vreme prolazilo.

A sve je počelo ranih 80-ih. Predrag Popović i ja nekako u isto vreme postali smo saradnici lista *Džuboks*. Sreli smo se u jednom od podruma gde su vežbali beogradski novotalasni bendovi – Urbana gerila, Defektno efektni i družina i, nakon što smo utvrdili da obojica u svojoj kolekciji imamo upravo one ploče grupe The Residents koje su onom drugom nedostajale, dogovorili smo se da zajednički napišemo članak o toj grupi. Članak se pojavio oktobra 1981. na celih šest strana, čak iako su The Residents bili prilično opskurna grupa u to vreme. Za mene je sve to bilo dragoceno iskustvo i samo zato što sam od Popovića „krao zanat“ – on je već bio razvio zanimljiv spisateljski stil, a ja sam tek tragao za rečima. Ne samo što je bio neku godinu stariji od mene, već je imao i kosmopolitsko iskustvo – detinjstvo u Etiopiji, školovanje u Moskvi (gde je, kao pionir, marširao Crvenim trgom!), a u vreme kad smo se sreli tek što se vratio iz Njujorka, gde je video neke od važnih novotalasnih bendova.

Nastavili smo da se družimo i, između ostalog, da putujemo u Novi Sad, gde je postojala jedna vrlo vibrantna scena. Odlazili bismo na koncerte Lune, benda za koji smo verovali da poseduje nekakvu osobenost, magiju, a nakon svakog koncerta dugo smo diskutovali i pokušavali da dokučimo u čemu je ta magija. Ali magija, baš kao i, recimo, ljubav, po pravilu je neobjašnjiva. Nekako smo naslućivali da je alhemijski spoj te četiri tako različite persone stvarao čuda. Verovatno je to moglo da funkcioniše samo tad i samo u Novom Sadu. Kakva čast da smo bili svedoci jednog tako iskričavog momenta! Dobro se sećam da sam na jednoj od koncertnih izvedbi *Ogledala Lune* bio na ivici da krenem da haluciniram. Kakav izazov za jednog trezvenjaka!

Međutim, boravci u Novom Sadu nisu se završavali posetama koncertima – nastavljali bismo da se družimo sa lokalnim kreativcima, vrlo neobičnim i dragim likovima. Čitavu noć bismo proveli u razgovorima sa Peđom Vraneševićem, Tišmom, Baletom. Razgovori su bili na sve moguće teme, od frivolnih do filozofskih, i to je trajalo dok se ne razdani.

Možda baš zato što je sve bilo tako intenzivno i koloritno, najmanje smo se bavili pisanjem. Početkom 1983. postojao je plan da, zajedno sa Draganom Kremerom, napišemo seriju članaka o novosadskim bendovima.

Iz davno zaboravljenih razloga rad na člancima nikada nije završen, a, kuriozitetu radi, na stranicama ovog izdanja donosimo nikad objavljeni, za *Džuboks* namenjeni članak, slučajno iskopan u nekom tamnom podrumu.

Međutim, ideja za knjigu o Luni nije nastala tako što smo hteli da završimo započeto, već više kao splet okolnosti. Novotalasne osamdesete sam pamtio po vrlo upečatljivim fotografijama Predraga Popovića, od kojih se tek mali broj pojavio u *Džuboks*u, u nekim fanzinima i slično, ali većina nikada nije objavljena. Između ostalih, bili su tu i snimci članova grupe Luna.

Te fotografije kao da su zabeležile nešto od uzbuđenja, nešto od misterije koja je okruživala grupu. Prilikom jednog susreta 2013. godine sam ponovo počeo da trubim o tome kako bi taj materijal valjalo objaviti u vidu foto-albuma, koji bi osvežio sećanje na sijaset bendova koji su nestali bez traga, i da bi se na taj način prikazao duh vremena. Pored Lune, među fotografisanima su bili i Berliner Strasse, Kazimirov kazneni korpus, Defektno efektni i mnogi još opskurniji bendovi. Pa ipak, od svih, najviše su plenile i zračile energijom fotografije Lune. Na kraju, Popović je predložio: „Luna ima nekakav kulturni status još i danas, ali većina mlađe publike o njima vrlo malo zna. Zašto onda da to ne bude knjiga samo o Luni?“ Predlog je bez trunčice promišljanja prihvaćen.

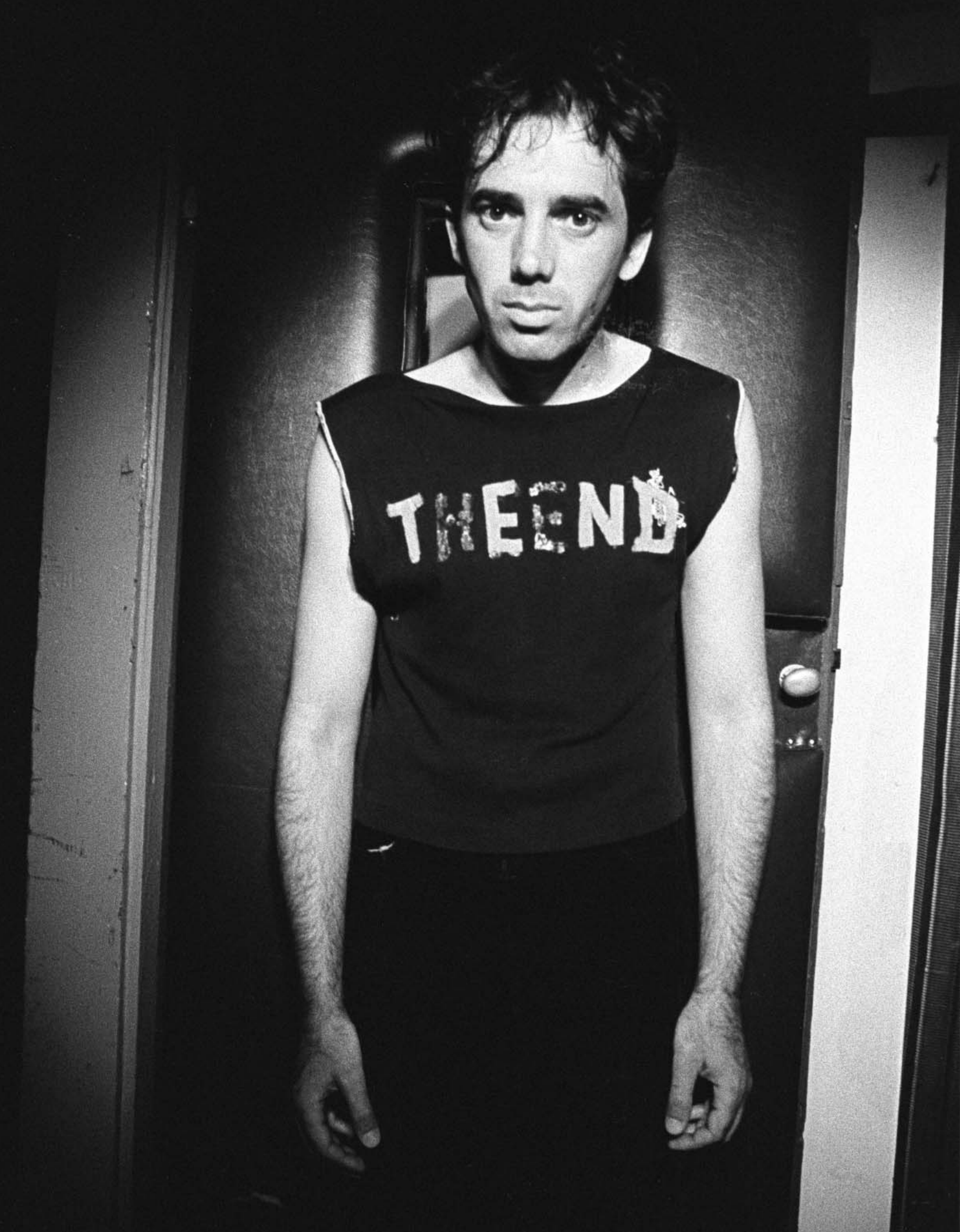
7

Malo nakon tog razgovora pozvali smo Gorana Tarlaća da se pridruži našem malom timu; iako nije bio neposredni svedok tog vremena, tačnije, tek je pošao u osnovnu kad je Luna već prašila svoje, kao vešt istraživač Tarlać je pronašao puno bitnih sagovornika i prikupio dokumente koji su bili neophodni da bi se egzaktno rekonstruisala priča o ovom bendu. Razgovarali smo i sa mnogim ljudima koji su na razne načine povezani sa grupom ili bili savremenici, svedoci saradnici.

I sve to u pokušaju da pridemo što bliže suštini fenomena grupe posebne i po tome što je, dok je postojala, bila poznata pre svega po svojim radijskim snimcima, koje je mogao da čuje tek ograničeni broj publike, tj. oni koji su pratili program Radio Novog Sada. Do beogradskih medija ti snimci su stizali nekako sporo, čak i uprkos činjenici da se među upućenima širila fama o Luninim koncertima. Pored svega, grupa se raspala baš pred objavljivanje prvog albuma, koji je zbog toga slabo promovisan i slabo prodavan, da bi decenijama kasnije postao jedna od retkih domaćih ploča koja se prodavala/preprodavala po velikim, kolekcionarskim cenama.

U momentu kad je više nije bilo, Luna je zablislala, kako neobično.

Saša Rakezić

● Pank je imao neposrednost, osećáš kako možeš da učestvuješ u tome. Sećam se, roditeljima sam jednog dana rekao kako sam odlučio da kupim gitaru i pojačalo. Normalno, oni pomisle da sa mnom opet nešto nije u redu.

● Zamisli: sa 16 godina u Jovankinom mercedesu sa frižiderom, pijemo njenu votku i snimamo pank spot! Mislim, kraj univerzuma.

○ Osećalo se da Tišma, Bale i ja imamo zajednički instinkt, već smo imali iskustvo trija, ali je onda nekako trebalo da se to dopumpa... Na kraju se Mina ispostavila kao poklon s neba.

● Njih dvojica seli pored mene. „Šta hoćete?“ Firči kaže, dok udara dlanovima: „Hajde ponovi ovo: tu-tu-tac-tu-tu-tac-tu...“ I ja mu ponovim istog trenutka, bez greške, najnormalnije. Oni se zglodaju: „Daj, ne zezaj, hajde ponovo.“ I ja odlupam ponovo.

Luna, SKC, foto: P. Popović

Da li si uživao u tim svirkama?

Pa, jesam. Svirao sam te svoje stvari.

Negde u to vreme si sreo Baleta. Kako, gde?

Znao sam ga preko Firčija. Voleo je da priča sa mnom, imali smo slična muzička interesovanja. Interesovao se za novi talas, iako je bio metalac. Ali, dobra je to škola, oni su kroz taj tvrdi zvuk naučili da sviraju, a onda su preko Stranglersa izgradili estetski koncept i pristup.

Vatra, voda, vazduh, zemlja

Kako je izgledala La Strada na samom kraju, kada je Bale došao na bas?

On nije hteo gitaru jer je verovatno već imao plan da se tu nešto promeni, da postane šef, da ima svoj bend. I to je u redu, razumem ga, ipak je daleko bolji muzičar od mene. Bale je i na basu bio odličan. Bale na basu i Firči na bubnjevima su voštali opasno. A ja sam na gitari praktično samo okidao akorde.

Mislim da je Bale već po raspadu Pekinške patke imao plan za bend poput Lune. Onda su me Firči i Mareta. Nalazili smo se u Muzičkoj omladini i na još nekim mestima. To je prapočetak Lune. Bilo je jasno kako La Strada sa mnom kao gitaristom i pevačem ne može da opstane, iako to možda i nije loše zvučalo. U MONS-u su bili Fotomodel i Pekinška patka, tu su vežbali. I onda smo počeli nešto da sviramo, ja sam nešto drombuljao.

Šta je bio motiv za Lunu, kako se to desilo? Kad si ti rekao sebi – OK, bila je La Strada, sad je Luna?

Bilo je dosta spontano. Nisam imao jasnu ideju kako i šta ćemo da sviramo, to nije bilo naročito osvešćeno! Pre svega, osnovno kad se pravio bend je bilo da se gleda ko kako svira. Svima je bilo u interesu da se nađe u društvu dobrog gitariste ili dobrog bubnjara. Dobro, lično nisam baš o tome razmišljao kad sam pravio La Stradu, ali kod Lune već jesam.

Insistiralo se na tome kako mora da se svira jako dobro. Zato su Firči i Bale oterali Mareta, ja nisam. Mislio sam da i on može da svira, ali oni nisu, pa su našli Minu. Ona je od mene pevala bolje jedno 300 puta. Pa, i Bale bolje od mene peva. Preciznije, sa boljom intonacijom. Ja užasno falširam. To je bio Lunin problem – ta disproporcija, neslaganje u tehničkim, izvodačkim sposobnostima.

Harmonija disharmonije.

Bale je pravio neke stvari koje ja uopšte nisam mogao i umeo da otpevam. Bilo mi je tehnički neizvodljivo.

Kako se pre toga sviralo u La Stradi?

Imao sam neku svoju muziku koju sam hteo da predstavim, pa sam našao nekog čoveka koji zna da svira, komšiju... Danijel je znao da svira, pa je pozvao ovog, ovaj onog i skupilo se društvo. Džez bubnjar Sekula je svirao sa nama. Moja stvar na tri akorda – njemu je to bilo smešno. Ali bio je jako inteligentan i kapirao je stvari, imao je osećaj za umetnost. Nije bio opterećen tim umećem, nego je shvatao da je umetnost više od puke veštine. Tako da je mogao da svira i sa mnom, iako je pre toga svirao s najboljim muzičarima. Ili Danijel – i on je mogao da bira gde će da svira, a krenuo je sa mnom. Kad sam ga zvao da sviramo i kada je čuo kako ja sviram i pevam, mislio je da ga zezam. Svirao sam kod njega u kuhinji, a čovek nije mogao da veruje koliko sam drzak. I onda me je otkočio. Ali, posle deset dana se javio i pristao da radimo zajedno. Mislim da mu se dopalo.

Kasnije je u Luni svirka ipak postala važna, postojala je ambicija da se napravi nešto opasno, pa mora da se svira jako dobro.

A otkud vam ta svest – hoćemo da napravimo nešto opasno?

Osetio sam... Znaš šta, Firči je bubnjar od najbolje vrste i uvek je insistirao da svira sa dobrim muzičarima i da svira žestoko. Ne kao La Strada, jer je La Strada bila neka simpatična muzika, to sam mogao i ja da sviram. Ali u Luni nisam. Bilo bi besmisleno da ja koji pojma nemam sviram pored njega i Baleta koji su svirali perfektno. Pokušao sam na probama, ali svima je bilo jasno da od toga nema ništa, brljavio sam, iako njih troje nisu hteli da mi kažu da to nema smisla. Čitali su.

A sećaš li se trenutka kad si shvatio da više nema La Strade i da je to sada Luna?

Bale je rekao – hoćemo da pravimo nov bend? Znači, Mare i on iz Patke, a Firči i ja iz La Strade. Spojili smo se i počeli da radimo nove stvari. Prvo smo preradili neke stvari La Strade: *Metropolis* i, čini mi se, *Ulica je jako izdužena*. Onda smo posle na nekoj probi napravili *Ogledalo Lune*. To je bio početak Lune.

Onda je došla Mina. Hteli smo da imamo devojkicu, devojkicu koja odlično peva i svira sinti.

U La Stradi si bio glavni autor benda. Da li si strahovao od gubitka te pozicije u Luni?

Nisam. Mislio sam da ću tu da plasiram svoje razne pesme: *Mama Luna*, drugi *Okean* itd. To je moglo da se desi. Da smo radili drugi album, verovatno bi to došlo na tapet. Doduše, pitanje je kako bi to zvučalo u Luni. Neke od pesama koje je kasnije svirala La Strada su nastale u vreme Lune, pošto je uvek bilo pitanje da li će Bale i Firči prihvatiti

na Akademiji likovnih umetnosti u Novom Sadu. Ona je bila radikalna i družila se s najnaprednijim kolegama s evropskih univerziteta. Na Akademiju je uvela performans i video-art kao vrste umetničkog iskaza, dosta je uticala na mlade studente i sve koji su se tada bavili modernizmom. I Tribina mladih je bila interesantna, tu je Žilnik vodio neke programe, Lacika Vogel je uređivao časopis za kulturu na mađarskom *Uj Simpozion...*

Za radijski rad sam na jugoslovenskom radijskom festivalu u Ohridu dobio dve tada najznačajnije državne nagrade. Jednu za doprinos spikerskoj interpretaciji, a drugu za intervju sa Rejom Čarlsom, koji sam napravio u Budimpešti. Sve to mi, ipak, nije pomoglo kad su hteli da me najure iz Radio Novog Sada. Politički cenzori su me proglasili anarholiberalom i tako sam karijeru DJ-a završio 1972. To je bilo u vreme one velike političke frke, Maspok, Karađorđevo, liberali. Neki momak na radiju, koji mi je zavideo, iskoristio je gužvu i napakovao mi da sam puštao božićne pesme i trovao omladinu anarhističkom rok muzikom. Tako nekako je glasila formulacija mog prestupa.

Uskoro sam se vratio na Radio, ali u reklamno odeljenje, i to kao nosač traka. Sve sam počeo ispočetka, dok nisu proverili jesam li zastranio. S kolegama sam 1975. kreirao i vodio Jutarnji program. Iste godine sam pokrenuo emisiju *Subotom sa vama*. TV urednik Mile Isakov '77. odlazi u vojsku, a ja sa Radija dolazim na njegovo mesto. Postao sam urednik TV emisije *Omladinski ekran*. I, naravno, odmah sam počeo da snimam muzičke spotove i priloge o kulturi mladih: Lunu, Laboratoriju, kasnije Boye, Obojeni program i druge. Na Tvrdavi sam snimao jedan spot La Strade. U nekom ateljeu, sve u belom, minimalizam. Pokušao sam kasnije da nađem taj snimak, ali bez uspeha. Novosadsku rok scenu sam takođe godinama promovisao i u TV emisiji *Kulturni magazin*, koju sam uređivao više od deset godina.

Kad je kasnije Želimir Žilnik došao za glavnog urednika kulturno-umetničkog programa na TV NS, postavio me je za odgovornog urednika umetničkog programa. Tada smo napravili seriju *Videopis*, polusatne emisije o umetnicima koji su 70-ih bili skrajnuti. Mislim da je režiser Aleksandar Đavić emisiju o Slobodanu Tišmi snimao u Dubrovniku.

Posle petooktobarskih događaja uređivao sam i vodio redakciju umetničkog programa, a u okviru emisije *U sazvežđu knjiga* promovisao sam umetničke i literarne stavove pripadnika novosadske avangarde 70-ih. Među njima je bio i Slobodan Tišma.

Predrag Vranešević

Novi Sad, 1946. Laboratorija zvuka i još mnogo toga. Tokom rada na ovoj knjizi, potvrdili smo raniji utisak: Peđa je, verovatno, najuticajnija ličnost novosadske muzičke scene otkako je na nju stupio

Evo, ovde, baš tu, u ovoj kuhinji, tu je Draganu Kremeru u jesen '83. prokrvario čir. Zašto? Zato što su se Bale i Tišma posvađali, rasturali bend, a imali su snimljen materijal. I Kremer se toliko iznervirao, pošto je voleo Lunu, da je vikao na njih: „Toliko vreme ste utrošili na snimanje i sad da ne izađe ploča. Jeste li vi normalni?!“

I to je trajalo celu noć. Ubeđivali smo ih da album treba da izađe. Slobodan Tišma, greh meni na dušu ako grešim, bio je protiv. Ko zna zašto. Mislim da se stideo rokenrola. Verovatno se tada nije video u tom svetlu. On je pisac. Metafizičar, filozof. Nežna biljka koju treba paziti i maziti. On drugačije ne može da funkcioniše... Inače, mislim da će vam reći nešto u smislu da njega rokenrol uopšte više ne interesuje. Da je to sve prazna priča i ovo-ono. On je jako vezan za serioznu muziku; ne volim da upotrebljavam te izraze – umetničku muziku.

U svakom slučaju, te večeri se ispostavilo da sa Lunom dalje stvarno neće ići. Iz prostog razloga što se radilo o dve jake ličnosti, a to nikad ne može dugo zajedno. Jedna je Bale na gitari, a druga Slobodan Tišma na vokalu, na tekstu, na načinu kako će to otpевati. On svoju liniju pevanja od tona do tona pravi sâm. Bale sa gitarom mora da se prilagođava. Ovi ostali – Mina, Firči, oni se uklapaju. Firči će se uvek uklopiti, on je fenomenalan bubnjar, Mina je isto odlična.

I ne znam kako su na kraju ipak popustili. Valjda kad se Kremer srušio u kuhinji, kad je već propljuvao krv... Pritrčao sam, sredio ga malo, a onda se izdrao na ove: „Šta ste ovo uradili! U pičku materinu, jeste li vi normalni?!“ Tako je Luna završila, praktično, u ovom stanu. Ali su se ipak dogovorili da album može da izađe.

U tom sukobu nisam mogao ni za jednog od njih da navijam. S jedne strane, Bale me je zvao „ćaća“, smatrao me je svojim duhovnim ocem, puno smo radili zajedno, pre i posle Lune. Svojevremeno mi je rekao kako me se jako plašio kad je bio mali. I to mu je valjda ostalo dok me nije upoznao. Nasuprot njemu, Slobodan Tišma mi je drug od naše 12-13 godine. Prvi razgovori o stripu, o muzici, o devojčicama, o svemu – to sam s njim podelio. Naše porodice su bile prijateljske – Ivo Tišma, njegov otac, sudija, i moja mama, pre nego tata, bili su vrlo bliski, radili su zajedno.

Tako smo se i upoznali. Imali su vikendicu u Čortanovcima, odlazili smo tamo i onda bismo se nas dvojica izdvajali i pričali o muzici: koga ti voliš, jesi čuo ovo, ima strašna stvar... Prijateljstvo pre svega! Odmah smo se našli, čim smo razmenili prvih par reči. Nismo morali da objašnjavamo. Kasnije mi je svirao svoje pesme, ne znam koliko smo godina imali. Uvek sam znao da je ekstremno talentovan.

Kada je Tišma kasnije s Mirkom Radojičićem, Janezom Kocijančićem i ostalima napravio konceptualnu grupu Kôd, setio se i mene. Jer, oni su svi bili sa, kako bi se to reklo, lingvističke strane, koja je prirodno pripadala konceptualnim umetnicima, bavili su se jezikom. A ja sam arhitekta i jedini sam imao likovno obrazovanje. Novi Sad je na toj sceni odmah postao dosta jak. Uspostavila se veza sa Ljubljanom i Zagrebom. Znači, austrougarska transverzala. Ispašće na kraju ovako: gde je bila Austrougarska, tamo ima pameti; gde nema Austrougarske, nema ni pameti.

Bili smo pozvani da '71. idemo na Bijenale mladih u Parizu. Jugoslovenska delegacija je bila ogromna. Ali, Tišma na kraju nije otišao, nije hteo. Išli smo u Banovinu, tada Pokrajinsko izvršno veće, da tražimo pare za put u Francusku. I sad, glavonje nas gledaju – Vlada Kopicl je izgledao kao vladika: ogromna

bradurina, ogromna kosurina; ova moja glava nije uvek bila ćelava, plus je nosila i bradu. Funkcioneri se domundavaju: moraju li baš ovi da idu u Pariz? Mogu li neki slikari? I jedva nam dadoše lov. Išli smo vozom, tamo bili u skromnom hotelu na Bulevaru San Mišel.

Katrin Mirje je bila komesar Bijenala te godine. I ona nas pita kako to da konceptualna umetnost postoji samo u Sjedinjenim Državama, Velikoj Britaniji i Jugoslaviji? A ja joj odgovorim – pa, eto, mi smo jako pametni.

Desetak godina kasnije sam se s Tišmom našao na rokenrol bini. Jednom prilikom sam svirao sa onom prvom La Stradom. Išao sam u crnom kimonu, napola našminkan i nešto nabudžen u KST u Beogradu i svirao sintisajzer. Siki je bio na gitari, onaj što je svirao u grupi Grad, Sloba na telekasteru, ne znam za bas i bubnjeve. U mom studiju je La Strada snimila prve pesme. (Peva: „Ulica je jako izdužena, on je možda sam na svetu žena. Korača unazad...“) Tišma time nije bio zadovoljan, jer sam ja mnogo tukao po sintisajzeru i davao mu ritam, a on je hteo da to bude nežnije, lakše.

A posle, svi smo se družili u Braće Ribnikar 3. Tu se radilo... Naime, moji su tada imali kuću na Hvaru. Odu u aprilu, vrate se u novembru. A za to vreme, Suba, Bale, ja, Bora Pomora iz Patke, cela ekipa muzičara, svi nagnu u moju kuću. To je sto kvadrata, sad moja ćerka živi tamo. Leti ekipa dođe već u osam sati ujutru,

152

Šta je bio uzrok svađa?

To što je Deda stalno imao odbojnost prema... Krenulo je dve nedelje pred snimanje. Zove me telefonom i kaže:

- Znaš šta, mi više nismo to što smo bili – ja neću u tome da učestvujem!
- Zašto, šta je bilo?
- Zato što neću. To više nije to, izgubili smo fazon.

A šta je argumentacija, šta je „gubitak fazona“?

Nema tu racija, ne možeš da ulaziš u to. Jer ako pitaš, on će da kaže: znaš ti, ipak je to sada drugačije. Nije bilo čvrstih dokaza, pa da kaže: evo, vidiš, ovo više nije... Već nastupa čista histerija. I šta je trebalo da uradim? Da zovem Belea i kažem – jebiga, otkazuj snimanje, ovaj neće da učestvuje, gotovo je, kraj priče.

Onda odem kod Peđe koji mi ispriča celo Dedino ludilo 60-ih kad je ulazio u štamparije da povlači svoje knjige. „Sine, to ti je njegovo klasično izdrkavanje. On histeriše zbog straha što će nešto što je uradio dobiti konačni oblik. Celog života je to izbegavao, uvek će da minira, da izmišlja krivine...“

Pesnici su često takvi...

I Peđa me nekako ubedi, što je inače bilo teško tih godina, da pristanem na sve što ovaj traži, nema druge. Onda molećivo, a u sebi besno, pitam Dedu

šta hoće, koji studio, kog producenta. A njemu padne na pamet Saša Habić. Ko zna kako se njega setio. Moja ideja je bila da mi produciramo, ali hajde, Deda hoće Habića. I ja pristanem.

Međutim, to mu nije dosta, nego me dva dana kasnije opet zove, neće na snimanje, mi nismo isti bend. I sve to dve nedelje pre zakazanog termina. Nerviram se, sedim, nikome ništa ne govorim, ne javljam se Beleu, ne otkazujem snimanje, čekam kao da je sve normalno.

Slično našim susretima s njim povodom knjige.

Ne čudi me.

Kako si to na kraju rešio? Jesi li umeo da problem diplomatski glancaš ili si išao na galamu?

Čekao sam ga sve do nedelju do snimanja, pet dana do snimanja. I onda sam rekao – ako neće da peva, ja ću.

Međutim, snimanje nekako krene nakon što sam pristao na te njegove zahteve. Ali Deda i dalje nesretan, mada ne može da konkretizuje razlog novog nezadovoljstva. A vidim da stalno nešto mulja sa Habićem.

Pri tome smo u istom stanu, u istoj sobi spavamo. Mučno je. A ja nekako trpim i čekam dan kad će sve da se završi, da stavim traku pod mišku i sve ih oteram u tri pičke materine. Premašili smo neke

sate snimanja, više nego što je Helidon zakupio. Kažem: „Ne brinite, platićemo.“

Nekako završimo snimanje i posle celog mučenja odlazim da uzmem trake, a Habić mi kaže kako mu je Deda rekao: „Nemoj slučajno da mu daš trake dok ti ne plati, jer će te sigurno prevariti, neće ti nikada platiti.“ Tog dana je trebalo da se zajedno iz Beograda vratimo kući njegovim autom, a onda čujem da je on već zapalio.

Uglavnom, koprčam se pred Habićem, ali on ne da trake. Onda zovem čaleta da mi neki njegov drugar, novinar iz Beograda, pozajmi kintu. Ali, i to se izjalovi. Krenem na autobusku stanicu i usput shvatim kako nemam para ni za bus do Novog Sada, pošto je bilo planirano da se zajedno vraćamo.

Šta ću drugo, krenem dole oko stanice da se grebem za lov, krenem sa žvakom – fali mi još 50 dinara, dajte mi, molim vas. Istovremeno se bojim da ne naletim na nekog ko će da mi kaže: pa, jebote, malopre sam ti dao. Što se na kraju i desilo.

Kraj univerzuma, patos patosa, nema dalje! Nemam traku i još se grebem za kintu kao poslednji klošar.

A da li ste vas četvoro, ili barem Tišma i ti, pre toga znali kakav album želite? Da li ste pričali o tome?

Ne.

Ti si znao?

Naravno!

Opiši!

Pre svega, snimanje je mnogo više matematika nego kreacija.

I producent?

Što se mene tiče, bio sam siguran da nam producent ne treba. Trebao nam je inženjer. Neko ko će na traci da realizuje ono što sam zamislio. Habić je dolazio iz skroz drugog filma i njemu je bilo najvažnije da to bude što čistije i preciznije, da su instrumenti lepo razdvojeni, što je tada bilo moda...

Da li si se protivio?

Ako je već angažovan kao producent, onda nisam hteo da se svađam sa njim, nego samo da njegovu ulogu kako-tako držim pod kontrolom, koliko sam mogao i smeo.

Morate da razumete šta je tada bio producerski posao: pola studijskog vremena potroši da nauči gitaristu da svira neku deonicu, a drugu polovinu da ne uvredi bubnjara dok mu govori kako stalno ispada iz ritma. Postoje nekakve pesme, a onda im producent definiše zvuk, ispegla i upakuje. Prilično sam siguran da Habić do nas nije radio sa tako usviranim bendom.

153

Vrtlog reči

Fakir

Živim bez ikakvih misli
Malo reči znam
teško ja pamtim reči
Neke smislim sam

Zašto ponavljam stalno
Pod a, pod b, pod a
Zašto ponavljam reči
Ko zna, ko zna, ko zna

Da li sam spreman
Da li sam lak
Da budem tren
Da budem plen
Vrtloga sna
Lakog fakira

Zašto ponavljam stalno
Pod a, pod b, pod a
Zašto izmišljam reči
Ko zna, ko zna, ko zna

Spavam u kućnom vrtu
Mojih suseda
Mene ne vidi niko
Iza bršljana

Zašto ponavljam stalno
Pod a, pod b, pod a
Zašto sanjam stalno
Ko zna, ko zna, ko zna

Nestvarne stvari

Prostorom lete nestvarne stvari
Grle me il' ostavljaju, one su uvek tu
Uspavan sam, al' osećam ih
Smeju mi se i na brodu i sa broda
Ali ja ih i ne vidim
spreman sam da se branim

Mačem ili praćkom, bolje oprosti
Uživaj u suncu, nemaš šanse
Nestvarne stvari nanose rane
Ali rane su sasvim lake

Mačem ili praćkom one se šale
Nestvarne stvari
Nestvarne stvari

Prostorom lete nestvarne stvari
Grle me il' ostavljaju, one su uvek tu
Uspavan sam, al' osećam ih
Smeju mi se i na brodu i sa broda
Ali ja ih i ne vidim
spreman sam da se snađem

Foto: S. Antić

292

293

Foto: S. Antić

A zašto ste to prihvatili? Kojom vrstom snage je on obezbeđivao taj odnos?

E, pa, Bale je imao neku određenu harizmu. On je duhovit, a njegova pasija prema muzici fascinira. Da se razumemo, govorimo o ljudima koji imaju 18 godina. Dobro, Firči je imao 20. A Tišma je imao svoj motiv – plasirao je svoje tekstove.

Bale je želeo savršen koncert

Koja Lunina pesma je tvoj favorit?

Dobro pitanje. Čekaj da vidim. *Vila!* Da, *Vila*, tu najviše volim da sviram. Taj tempo je bilo teško dostići: du-du-du.... *Vila* mi je, dakle, favorit. Teška za sviranje: morala sam na sintu da sviram jednom rukom, a drugom nešto da podešavam.

A koji koncert ti je ostao u dobrom sećanju?

Prvi koncert. Beč! Morbidan prostor, neka klanica puna zaostalih mašina za ubijanje krava, pa onda neko dubre. S druge strane, prvi put sam tako daleko otišla od kuće, a da nisam morala da se vratim za tri i po sata. Tako da je taj koncert za mene bio veliki doživljaj. Uopšte nije bilo publike: svirali smo oko pet-šest popodne pred desetak pankera. Više je bilo nas iz bendova.

Dođete uvežbani, spremni i – šta? Onda se potisnu međusobne razlike?

Uvek je to bilo tako, uvek dođe do nekog trenutnog izmirenja. Nekog nivelisanja energije. Nikada se na koncertu, ako se dobro sećam, nije desio nikakav konflikt. Radovali smo se koncertima, tad sve dobije neki pravi smisao. Tada ni na probama nije bilo svađa, nego neka radost i iznenadno uzajamno podržavanje i pohvale. Odjednom nije bilo razloga za razmirice nego samo sreća i iščekivanje. Doduše, ja nikada ni ovako nisam bila ni sa kim od njih u sukobu.

Sem sa nekima... u nekim momentima. (smeh)

U nekim momentima zbog određenih stvari, da.

Mina, da ponovimo pitanje od pre sat vremena: šta je, dakle, bila tvoja najveća radost u Luni?

Rekla sam ti – beg u drugu realnost. Možda i osećaj ekskluzivnosti: da radim nešto što ne radi svako i ne može svako. I, naravno, na koncertima nema ponavljanja. Tada se zapravo oseti zbog čega je sve to – adrenalin, vrhunski kontrola, ushićenje zbog ushićenja publike, osećanje superiornosti koje tako prija. Zato ljudi vole javne nastupe, binu. Da u toj kratkoj prezentaciji dožive rezultat svog dugotrajnog i upornog rada, vežbe. A Bale je želeo da koncert bude savršen. Da nema iznenađenja. Na kraju krajeva, i meni se to dopadalo. Tako da moram reći

da sam volela naše koncerte. I kratkotrajnu savršenu harmoniju koja je tada vladala među nama.

A ljudi iz svih tih drugih bendova su na nas zaista nekako posebno gledali. Mada su meni lično skoro svi ti stilovi i bendovi bili manje-više besmisleni. Dopadala mi se grupa Grad. Pisac Vlada Tasić⁴ je u bendu svirao mono klavijaturu korg, koju sam i ja koristila dok nisam nabavila moog prodigy. Tasa je bio idejni vođa benda i imao dobre tekstove. Danas živi u Kanadi. Sećam se pesme: „du-du-du-du, masno, du-du-du... to je tako masno...“, to mi se dopadalo. Grupa Grad je bila i nestala, žao mi je zbog toga. Kad ga sretnem pitaću ga za taj snimak.

Kako se generalno sećaš novosadskog novog talasa iz ranih 80-ih?

Tasa i njegova grupa Grad su mi bili najzanimljiviji. Njegov stav je bio zreo. Govorio je o iskvarenosti, imao izuzetne simboličke tekstove. Imali su duboki smisao, iako je on bio klinac.

Što se tiče ostalih, principijelno mi je bilo odbojno sve što je tehnički loše. A činjenica je da su u tim bendovima sve bili muzički neobrazovani ljudi koji su pokušavali da budu muzički izvođači. Zato ne bih da pričam o tome jer, priznajem, nisam ih ni slušala. Od malih nogu imam naviku da ne gubim vreme slušajući ako primetim da nešto u izvođenju ne valja. Tako je ostalo i danas: dok sam živa, moju muziku će izvoditi isključivo vrhunski izvođači, oni koji nemaju problema sa tehnikom. A moju muziku nije lako odsvirati (ha-ha).

Luna je bila vrhunac uzbudljivosti tog doba. Pre toga nije bilo ničeg sličnog.

Koliko ja znam, nije. Nas su poredili sa Joy Division, mada meni ništa nije ličilo na to, iako mi je na neki način prijalo kao veličanje.

Još nisi skroz odgovorila na pitanje. Daj nam sliku nekog dobrog trenutka u kom si se mnogo dobro osećala. Koncerti, snimanja, putovanja, Beograd, Rijeka, Ljubljana... „Uh, što je dobro jer sam deo Lune!“

Nema toga! Izvini, ne mogu da te obradujem. Nisam tada bila svesna pravog kvaliteta o kome pričaš i žao mi je zbog toga. Propustila sam, zapravo, najvažnije trenutke zbog gluposti.

Uvek sam se osećala podređeno, u nekom budžaku, bez kreativne slobode, kao da odrađujem neki posao. Mnogi i ne znaju da sam svirala u Luni,

⁴ Vladimir Tasić (1965), matematičar i književnik, dobitnik Ninove i Vitalove nagrade za roman *Kiša i hartija* (2004). U Kanadi doktorirao matematiku '92, predaje na Univerzitetu Nju Bransvik. Grad (1981–1982) bila je novosadska elektro-dark grupa, sve donedavno bez objavljenih izdanja. Njihova pesma *Gradsko šetalište* našla se na kompilaciji *Ex-Yu electronica, vol IV: Bilo jednom na Balkanu*, objavljenom 2013. u Sloveniji.

jer nisu imali ploču u rukama. Kakvi pomoćni vokali, koga zanimaju pomoćni vokali? Kakve bas linije kada Luna nije imala bas gitaru?!

I to mi je uvek ostavljalo osećaj nedorečenosti. Dakle, ne mogu da kažem kako sam bila ushićena.

A da li si ikada razmišljala o tome da takođe ideš od kuće, ali u neki drugi bend?

Nikada posle nisam imala beg od kuće kao motiv. Odrasla sam, osamostalila se. Kad me je Tišma kasnije pozvao da pomognem u La Stradi, htela sam da sviram, ali da imam potpunu slobodu. Naravno, to više nije bio problem, jer je Slobi i trebao čovek da odradi sve što može, najbolje što može. Iako žanrovski La Strada nije imala previše veze sa onim što mene zanima u muzici, bilo mi je zanimljivo da saradujemo. Mnogo godina kasnije sam i svirala i radila aranžmane i producirala sa drugim muzičarima, raznih profila i stilova. Ali to je neka druga priča.

I onda je sve puklo

Da li si pre snimanja albuma znala da pravite veliku stvar?

Ne, nisam bila toga svesna, ali sam se često pitala šta će to meni kasnije značiti u životu. Pitala sam

se čemu to sve služi, meni i nama, naročito kasnije, kada sam videla da su se oni tako lako otkočili od svega, nema promocije, nema više koncerata...

Pre toga su bili koncerti, turneja, intervjui, Firči i ti ste na jednoj naslovnoj strani i Luna je velika nada domaće scene. Ulazite u „Aqurius“ i – šta?

Snimanje je bilo vrlo efikasno, ekspeditivno. Đorđe Petrović je komentarisao kako nikad nije imao tako uvežban bend. OK, moje deonice su bile lake, to bi svako mogao da odsvira. Firči je bio neverovatno uvežban. Najviše smo ponavljali zbog Tišme. Matrice smo snimili u rekordnom roku i onda je Tišma pokušavao i pokušavao, pevao ponovo i ponovo. Bale je najviše radio na snimanju. Onda nam je, mislim, ostalo viška sati u studiju, pa smo snimili *Okean*.

Tišma je probao da peva tu pesmu. Naravno, nije bilo šanse. Onda Bale. Ne ide. Pa su se, na kraju, setili mene – ja sam to opevala iz prve.

Okean i zvuči kao da si samo ti mogla da ga opevaš.

Završavam pesmu i gledam ih kako histerišu iza onog stakla: „Too, bravo, konačno!“ Umesto da su me odmah pozvali, ceo dan su probali sa Tišmom. On je ležao na podu i pokušavao, pokušavao... Nikako nije išlo, pa ga je Đorđe stavio da legne i ugasio mu svetla, pa da tako proba.

Foto: S. Antić

Let ptica iz kataloga

Obojeni program

Obojeni program, Grad i Luna skloniji su zaošttravanju suprotnosti, razlamanju obrazaca i istraživanju. Zahvatajući razna iskustva nove elektronike, fanka i grupa kao što su Gang of Four ili Joy Division, predstavljaju najzanimljiviji odeljak. Godina 1982. trebalo bi da bude godina punog potvrđivanja svih njih.

- Dragan Kremer: *Dunavski novi talas* – Politika, Beograd, mart 1982.** ■

Obojeni program

Luna je danas verovatno najzreliji novosadski sastav iz novije generacije: njihova muzika čudna je simbioza avangardnih uticaja alternativne scene i odblesaka pop filozofije, uz siguran ritam i potresne vokale. Njihov nastup u Beogradu bio je i najzubudljiviji trenutak novosadskog programa...

- Petar Luković: *Veselje pre svega* – Duga, april 1982.** ■

Obojeni program

Tišma i Firči iz La Strade, Bale (ex Pekinška patka) i do sada nepoznata devojka za sintisajzerom čine trenutnu postavu Lune, a ona čini zadivljujuće stvari. Bale se bavi isključivo stratocasterom i efektima, iako sam očekivao da će tokom svirke preuzeti bas; sintisajzer je korišćen funkcionalno i zrelo, stvarajući dobar fon za povremene atake i energetska pražnjenja ostalih. Firči je pokazao širok spektar bubnjarskih tehnika, a Tišma – zapanjujuća pojava, uvek između potcrtavanja atmosfere i euforičnih ispada – samo je pevao. „Samo”.

Priča se da su u začetku Lunine kompozicije svega troakordne pop-pesmice, no nisu li najgenijalnije stvari roka dobijene žongliranjem ta tri akorda i nisu li suprematizam, Maljevičev patent i jaje ruske avangarde zasnovani na elementarnim geometrijskim oblicima?

Luna je enciklopedijski primer za alternativu i, ako tokom prve stvari neki od prisutnih to ne bi jemčili svojom glavom, *Ogledalo Lune* i *Ulica* (u njoj je junaka „neko jednom ubio iz pračke”; inače, kompozicija je nasleđena od La Strade) pokosili su skeptike.

- Predrag Popović: *Obojeni program, Luna, Boye, Grad* – Džuboks, Beograd, april 1982.** ■

Obojeni program

Dakle, radi se o tome da Obojeni program, Boye, Luna i Grad, sa bendovima kao što su Disciplina kičme, KKK, Profili Profili (svi iz Beograda, ukoliko niste znali) i Laibach (Trbovlje) čine jezgro i životnu snagu onoga

što bismo, ako već moramo, mogli krstiti avangardom našeg novog talasa i njegovom istinskom alternativom... Ko su sad ovi klinци, ljuti odmetnici, otkud im takve zamisli i zvuk i suvereno vladanje izrazom koji se kod nas uglavnom svodi na priglupo ponavljanje tvrdnje „Urbano sam otuđen, oh, kako sam otuđen” i glumatanje (malog)građanskog ludila?

No, sve vrednosti ova četiri sastava (koja se i u svakodnevnom pojavnom obliku drže zajedno, pa teško da prihvataju odvojene nastupe), njihov osmišljeni, ali pre alternativno-rokerski nego umetničko-konceptualistički pristup muziciranju, staložena strast koju u to unose, do najjačeg i najupečatljivijeg izraza dolaze kod Lune – ona sobom nosi jezovito raspoloženje kakvo u ovim krajevima verovatno nikad nismo sretali. Luna je nezaboravna...

- Dragan Kremer: *Mlada novosadska scena u SKC-u* – Omladinske novine, Beograd, april 1982.** ■

Omladinske novine

Birthday Party svoje su žive snimke objavili pod naslovom *Drunk On The Pope's Blood*, s opaskom „16 minuta čistog pakla!” Luna isto postiže na svoj način, ali ovoga puta trajalo je 25 minuta. Sva tri sastava predstavila su se u još boljim izdanjima nego obično, što je pravo čudo ako ste ikada prisustvovali Luninom nastupu i znate kako to jednostavno ne može bolje, ili se bar vama tako čini.

- Omladinske novine, decembar 1982.** ■

Omladinske novine

Opšte komešanje u publici nastalo je kada se pojavila Luna. Sasvim opravdano, jer ova je grupa kruna čitavog mladog novosadskog roka, odnosno njegov najzreliji predstavnik. Ono što oni izvode je više dramatična nego melodična mešavina, koja u njihovom slučaju zvuči sasvim originalno. Štaviše, ne znam s kojom bih ih već postojećom grupom uporedio, što je ogroman kompliment za jedan domaći bend. Slušao sam ih pre izvesnog vremena u Teatru „Ben Akiba”, ovde u Novom Sadu, i, kada su izvodili *Ogledalo Lune*, činilo mi se da ću se odvojiti od zemlje – čista magija!

Premda mislim da to nije neka strahovito presudna činjenica, možda treba reći da Tišma ima 36 godina i da ga ostali članovi grupe, koji su inače dosta mlađi, od milošte zovu Deda. Naravno da to, objektivno, nije neka starost, ali s obzirom na to da se rokenrol obično povezuje s gomilom „nedoraslih pubertetlija”, taj podatak možda može nekog da iznenadi. I pada mi na pamet jedna od onih besanih novosadskih noći, kada se u žustroj raspravi došlo do toga da je rokenrol, u stvari, „samo muzika frustriranih tinejdžera”. Peđa Vranešević, koji je odavno preboleo tinejdžerske boljke, dodao je: „I ludih staraca!”

Ali, ko zna da li je ono što Luna svira uopšte rokenrol?

- Saša Rakezić: *Rascep gospodina Karizmačinskog, Boye, Luna, Obojeni program* – Džuboks, januar 1983.** ■

Pred 350 ljudi u maloj sali SKC-a prošlog petka (21. januar) Luna je delovala ubedljivo i uzbudljivo. Desetak odsviranih pesama razrađeno je u bogate i funkcionalne aranžmane, u kojima je svaki detalj važan... Svi delovi pesme su ravnopravni, tako da Luna ne insistira uvek na posebno naglašenim mestima kao što je refren. Naglašenija mesta su, možda, trenuci kada muzičari prestaju da kontrolišu energiju i kada dolaze do punog izražaja svi instrumenti i glasovi. Luna ubrizgava s merom... Važna osobina ovakve muzike je građenje i razgrađivanje napetosti. Time Luna dolazi u red jugoslovenskih grupa (Katarina II, Sexa, Laibach) koje najosmišljenije oblikuju svoju muziku. Napete tenzije pesama otvaraju nove mogućnosti i muzičarima i slušaocima.

Muzičari Lune su aranžerski posao shvatili kao živ proces i visok tehnički kvalitet će im i dalje omogućavati da sastave vrlo vredna muzička rešenja i sklopove...

Tekstovi Lune izgleda ne čine van pesama neke celine već su podređeni pevanju i muzici. U vezi s tekstovima, kao i u vezi s muzikom, mogu da se spomenu reči kao što su fantastika, mistika, magija, ironija...

- Zoran Cerar: *Pozdrav senkama* – Omladinske novine, januar 1983.** ■

Omladinske novine

Nije čudo da je završetak „revije domaćih bendova” pripao – bićemo jednoglasni – verovatno najboljem među njima. Luna nastavlja novom snagom... Svi koji su se tu nagurali mogu se računati u srećne: sastav se iskazao u najboljem svetlu, počevši od već klasičnih „ranih radova”, kao što su *(h)Ulica* i *Metropolis (brzi)*, preko pune zrelosti nezaobilaznog *Ogledala Lune*, koje se umiveno vratilo u redovni repertoar, do novih klasika *Lambo* i *Vila*.

Za bend koji teško porada numere – tačnije, naporno ih doteruje do sopstvenog zadovoljstva i predstavljanja publici – ovo je ponovo bio jedan od prelomnih koncerata, s obzirom na to da je prvi put izvedeno nekoliko sasvim novih kompozicija, među kojima se divno izdvaja *Intima* („ljubav je na nebu”).

Nebo je ovde gore. Negde drugde možda je i bolje.

- Dragan Kremer: *Luna u Studiju 24* – Džuboks, april 1983.** ■

Omladinske novine

Nakon 40-ak minuta prašenja (12 skladbi), Riječani su prvi put u maloj sceni skandirali ime neke grupe i tako našicali bisovito ponavljanje tema *Metropolisa*, *H-ulice*, fantastičnog *Ogledala Lune*, te novijih *Vile*, *Intima*

i također izuzetne pjesme *Lambo*. Većina pjesama konstruirana je na suprotnosti laganijih dionica, u kojima Mina iz mood prodigy sintija izvlači začudne, melankolične melodije neodređenog porijekla i erupcije neviđene energije. U takvim eksplozijama vidljivo je koliko je Luna uvježban i promišljen bend, koliko je Fece dobar, moćan bubnjar, Bale precizan i maštovit gitarist, a Mina pouzdana u držanju bas ritma (češće kao frekventne karakteristike nego kao „skidanje” karakterističnih bas linija). Posebna priča je Deda. Ne osobit pjevač, ali zato sugestivan, unešen performer koji hipnotički na publiku prenosi fantastiku i magiju vlastite imaginacije. Luna je svecki bend!

- Goran Lisica: *Svecka Luna* – Val, Rijeka, jun 1983.** ■

Svecka Luna

Deset zabilježenih stvari koncipirano je na sudaru prozračnog i lirskog s frenetičnim udarima oslobođene energije koja svakog slušaoca s parom zdravih slušnih organa katapultira ravno u Lambo (=Limbo=čistilište?). Ploču krase najneobičniji i naintrigantniji prateći vokali Yu roka (*Ogledalo Lune*, *Amazon*...), za što je ponajviše zaslužna Jasmina, inače zadužena za isporuku ljupkih sinti tema (poput one u pjesmi *Lambo*) i tamnih, dugih linija kao osnovnih činilaca bas spektra. Pri tome je nedostatak bas gitare nezamjetan, što također govori o kvalitetnoj produkciji Saše Habića, te umijeću s kojim Bale i Firči slažu impresivne zvučne erupcije.

Takva muzička tekstura idealno je tkivo koje Deda prelijeva oporim, iznimno sugestivnim vokalnim priložima. Njegova su zasluga i hermetične metaforičke bilješke osobnog, neponovljivog iskustva. Tišmin vokabular obiluje izrazima kao što su: „senke”, „nebo”, „suton”, „san”, „magijski broj”, „vrtlog reči”, „svetovi se otvaraju”..., odnosno označićima kakvi su na omladinske poljane unešeni u vrijeme (danas pasé i proskribirane) hipijevštine, međutim, „ritualno pijanstvo” ovog 37-godišnjaka rezultira hipnotičkim interpretacijama vanvremenskih slutnji onostranog.

Luna je zaslužna za afirmiranje još jednog od mogućih područja izražavanja unutar pop glazbe, a o afirmaciji ne bi moglo biti govora da svi elementi zvučno-tematskog sklopa ne konstruiraju zadivljujući balans senzualnog ushita i racionalne samokontrole.

- Goran Lisica: *Poruka u boci* – Val, decembar 1983.** ■

Nestvarne stvari, sa istoimenog albuma, Luna ne razotkriva do kraja. Ona samo potvrđuje da te stvari postoje i ostavlja ih nama da ih sami pronađemo. Utoliko je album i interesantniji za slušanje jer postavlja enigmu, muzičku, tekstualnu i idejnu, koju u poslednje vreme, u poplavi „gotovih” pesama šablonskog tipa, nismo imali prilike često da čujemo. Ovaj raskid s novim talasom ne predstavlja njegovo negiranje,

